

2008-05-16

Arbetsmarknadsdepartementet

ILO:s rapport IV (1) HIV/AIDS and the world of work 1 bilaga

Genom remiss den 11 februari 2008 (A2008/388/ARM) har ILO-kommittén anmodats att yttra sig över ILO:s rapport *IV (1) HIV/AIDS and the world of work* med åtföljande frågeformulär. Kommittén har i sin tur remitterat ärendet till Arbetsmiljöverket, Datainspektionen, Socialstyrelsen, Försäkringskassan, Handikappsombudsmannen, JÄMO, SIDA, Arbetsgivarverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Riksförbundet för HIV-positiva. En sammanställning över remissyttrandena bifogas.

Bakgrund

I dag lever 33 miljoner människor i åldern 15-49 år med HIV på jorden. De senaste 6 åren har antalet smittade ökat i varje världsdel. Den i särklass värst drabbade regionen är Afrika söder om Sahara där 22,5 miljoner barn och vuxna bär på smittan.

Sjukdomens effekter på enskilda länders ekonomier och samhällsutveckling är enorm. De drabbade i åldern 15-49 år utgör en substantiell del av många staters arbetskraft. Epidemin får förödande konsekvenser för tillväxt, produktivitet och investeringar. Tillgången till behandling i form av antiretrovirala (ARV) mediciner kan dock göra en avgörande skillnad. Utan tillgång till behandling dör en person som utvecklat AIDS inom 1-2 år, med ARV kan de leva i årtionden. År 2006 hade 28 procent av de smittade tillgång till behandling i form av ARV.

Arbetsplatsen spelar en väsentlig roll i många människors liv. Insatser mot epidemin och dess konsekvenser kan vidtas på och genom arbetsplatser. Här kan ILO med sin specifika kunskap spela en central roll. ILO har också inriktat delar av sin verksamhet på HIV/AIDS. ILO:s program om HIV/AIDS och arbetslivet (ILO/AIDS) utgår från the Code of Practice on HIV/AIDS and the world of work (riktlinjerna). Riktlinjerna antogs år 2001 gemensamt av regeringar, arbetsgivare och arbetstagare. Samma år blev ILO den åttonde gemensamma sponsorn av UNAIDS.

Riktlinjerna är en utgångspunkt för arbetsplatsinriktade insatser. De innehåller principer för policyutveckling och för skydd av rättigheter liksom praktiska riktlinjer för utformning av program om prevention, vård och stöd. De har översatts till 54 språk och ILO genomför dem genom "technical cooperation", utbildning och rådgivningsservice för regeringar, arbetsgivare och arbetstagare i alla regioner. De utbildningsmanualer som är kopplade till dokumentet innehåller information, metodråd, kursförslag och inlärningsaktiviteter

ILO:s initiala insatser inom området inriktades på att förhindra infektionen och motverka diskriminering i arbetslivet. I takt med epidemins utveckling har insatserna breddats. En rad initiativ nämns i arbetsbyråns rapport, bland annat ILO:s Decent Work Country Programmes ramverk för ett integrerat och enhetligt bemötande av HIV/AIDS.

Globalt har insatserna för att möta HIV/AIDS ökat på senare år. Arbetslivet och den potential som finns där står dock sällan i fokus. Arbetslivet som central arena i kampen mot HIV/AIDS nämns dock givetvis i FN:s strategidokument från 2001 och framåt.

Enligt FN:s sjätte millenniemål om HIV/AIDS ska epidemins spridning vända senast år 2015. För att detta ska kunna ske beslöt FN:s generalförsamling 2005 och 2006 att det globala samhället drastiskt måste öka sina insatser för att tillse att människor får universell tillgång till omfattande preventionsprogram, behandling, vård och stöd fram till 2010.

ILO:s övergripande mål för stödjande insatser som en del av UNAIDS är universell tillgång till prevention, behandling, vård och stöd.

ILO:s styrelse beslöt i mars 2007 att föra upp ämnet *HIV/AIDS in the world of work* på dagordningen för internationella arbetskonferensen 2009. Syftet är att utarbeta ett nytt instrument; en rekommendation om HIV/AIDS i arbetslivet. Styrelsen har räknat med en tvåårig behandling av ämnet, dvs. att ämnet ska slutbehandlas under konferensen 2010. Beslutet ska ses i ljuset av målet att globalt öka insatserna för att nå det sjätte millenniemålet 2015.

Orsakerna till att en rekommendation föreslås utarbetas trots att riktlinjerna redan finns är flera: En rekommendation ökar den uppmärksamhet som ägnas ämnet dels på nationell, dels på internationell nivå. En rekommendation främjar ett enhetligt agerande från nyckelaktörerna inom arbetslivet. En rekommendation kan också bidra till att öka genomslaget av ILO:s *Code of Practice on HIV/AIDS and the world of work*.

De huvudsakliga argumentet bakom styrelsens beslut är att många befintliga nationella instrument visserligen innehåller ett grundläggande diskrimineringsförbud men saknar andra principer. Riktlinjedokumentet tillämpas inte alltid. Det är ett frivilligt instrument och till skillnad mot en internationell standard finns det ingen granskningsfunktion kopplad till den. Det är därför svårt att få till stånd en uppföljning i fråga om kvalitet och omfattning av utnyttjandet av riktlinjedokumentet.

Riktlinjedokumentet föreskriver att arbetsmarknadsdepartementen ska vara involverade i arbetet med HIV/AIDS i respektive land. I verkligheten ges och tar sällan nyckelaktörer som yrkesinspektörer och de sociala parterna det ansvar som riktlinjedokumentet förutsätter. Eftersom många nationella HIV/AIDS-organ har misslyckats med att involvera representanter från arbetslivet i arbetet saknas en kritisk massa av goda exempel liksom någon tydlig vision av om hur uppfyllelse av riktlinjedokumentet ska nås i arbetslivet.

De medel som används för att möta HIV/AIDS når oftast inte de stora delar av befolkningen som är verksamma i den informella ekonomin.

En rekommendation skulle enligt ILO:s arbetsbyrå bidra till att bättre samordna ILO:s insatser för att möta HIV/AIDS på bred och enhetlig front och skulle bli en mer robust utgångspunkt än vad riktlinjedokumentet är, som fortsatt skulle ge ett ökad värde till insatserna. En standard

tydliggör staternas ansvar och arbetsmarknadens parter roll särskilt ifråga om behandling, vård och stöd. En rekommendation är visserligen frivillig men ska när den väl är antagen presenteras för de behöriga nationella myndigheterna.

ILO-kommitténs slutsatser

I många delar av världen utgör HIV/AIDS ett avgörande hinder för att uppfylla ILO:s mål om hållbar utveckling, fattigdomsbekämpning och säkerställandet av arbetstagares rättigheter genom *the Decent Work Agenda*. Mot den bakgrunden och det osannolika lidande epidemin för med sig anser ILO-kommittén att det är naturligt att ILO intensifierar sina insatser i kampen mot HIV/AIDS och dess konsekvenser. För att uppfylla detta mål är det lämpligt att den *Code of Practice on HIV/ AIDS and the world of work* som antogs år 2001 kompletteras med ett mer robust instrument. En rekommendation tycks uppfylla de nödvändiga kraven. En rekommendation kan dels utformas för att möta de förändrade förutsättningar som ägt rum sedan 2001, dels ålägga medlemsstaterna tydligare återkoppling avseende rekommendationens tillämpning.

ILO-kommittén tillstyrker att en rekommendation om *HIV/AIDS and the world of work* utarbetas och att arbetet med att utforma rekommendationen inriktas på de frågeställningar som tas upp i frågeformuläret.

Kommentarer till frågeformuläret

FORM OF THE INSTRUMENT

1-2

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting: Ja, ILO:s arbete med HIV/AIDS bör stärkas ytterligare och en rekommendation kan fylla en viktig funktion inte minst i länder med stor utbredning av HIV/AIDS.

Svenskt Näringsliv: Nej, det föreligger inte något behov av ett sådant instrument. ILO Code of Practice är enligt vår uppfattning ett tillräckligt dokument för att ta itu med frågan.

PREAMBELN

3

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). Ja. Rekommendationen bör hänvisa till alla de omständigheter som nämns under punkt 3.

DEFINITIONS AND SCOPE

4-5

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). Ja rekommendationen bör innehålla de definitioner som nämns under punkt 4. Definitionen av AIDS bör dock ses över för att säkerställa att den är

riktig. Rekommendationen bör också omfatta alla de grupper och sektorer som nämns under punkt 5.

NATIONAL POLICY

6-8

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). Ja rekommendationen bör föreskriva att medlemsstaterna bör utarbeta en nationell policy för HIV/AIDS i arbetslivet på det sätt som föreslås under punkt 6. Den nationella policyn bör också behandla alla de områden som nämns under punkt 7. Den nationella policyn bör kunna genomföras genom lag och föreskrifter, kollektivavtal och nationella, sektoriella eller arbetsplatspolicies och handlingsprogram. Arbetsdomstolar och myndigheter med koppling till arbetslivet ska göras uppmärksamma på den nationella policyn och ges träning i tillämpning av den.

Den nationella policyn ska också främja social dialog, samråd, förhandling och andra former av samarbete för myndigheter, arbetsgivare och arbetstagare och deras representanter, arbetsmiljöpersonal, specialister inom HIV/AIDS och andra berörda parter inklusive organisationer för personer som lever med HIV.

Hänsyn ska också tas till den vetenskapliga och sociala utvecklingen när den nationella policyn utarbetas, ses över och genomförs.

Den nationella policyn ska också koordineras med nationella hälso- och socialförsäkringssystem

Regeringsrepresentanterna anser också att nationella och internationella företag, inklusive företag verksamma i frihandelszoner, ska uppmuntras att tillämpa den nationella policyn. *Arbetstagarrepresentanterna* anser att alla företag inklusive de i EPZ:s bör åläggas att företa en nationell politik utan att det behövs särskilda incitament. Avsnittet om arbetsmiljöfrågor i ILO:s Trepartsdeklarations om multinationella företag och socialpolitik är relevant i detta sammanhang.

PRINCIPLES

9

General principles

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanter för Sveriges Kommuner och Landsting). Enligt rekommendationen bör HIV/AIDS erkännas som en arbetsplatsfråga. Regeringar bör också integrera sina policies för HIV/AIDS i arbetslivet i utvecklingsplaner och fattigdomsbekämpningsstrategier. Regeringar bör anta och genomföra policies och program för HIV/AIDS för alla arbetstagare anställda i offentlig sektor.

Discrimination

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting. Enligt rekommendationen bör det inte ske någon diskriminering av arbetstagare på grund av verklig eller uppfattat HIV-status, inte heller på grund av att man tillhör en del av befolkningen som uppfattas utstå en större risk för HIV-

infektion, med beaktande av ILO:s konvention nr 111. Regeringar bör i samråd med de mest representativa arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna säkerställa att tillämpningen av ILO:s konvention nr 111 utvidgas till att också omfatta personer som lever med HIV. HIV status bör inte vara orsak till upphörande av anställning. Personer med HIV-relaterad sjukdom bör tillåtas att arbeta så länge de är medicinsk kapabla i tillgängliga lämpliga arbeten. Tillfällig frånvaro från arbetet på grund av sjukdom relaterad till HIV/AIDS bör inte utgöra en giltig orsak till upphörande av anställning i förenlighet med artikel 6 i ILO:s konvention nr 158. Åtgärder bör vidtas för att främja jämlika relationer mellan könen och öka kvinnors inflytande för att minska överföring av HIV och möjliggöra för kvinnor att hantera HIV/AIDS.

Förutom kvinnors utsatta situation bör även den utsatthet en persons sexuella läggning kan medföra i sammanhanget beaktas.

Social dialogue

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). Arbetsgivare och arbetstagare bör kunna involveras i och ta ansvar för frågor relaterade till HIV/AIDS på de sätt som föreslås under 9 c.

Occupational safety and health

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). ILO:s konventioner nr 155 och 187 bör beaktas för att förhindra överföring av HIV. Arbetsmiljötjänster och arbetsmiljömekanismer på arbetsplatsnivå bör behandla HIV/AIDS-problematiken.

Testing and confidentiality

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). Rekommendationen ska föreskriva att HIV-tester inte bör få krävas inför anställning. Däremot ska arbetstagare uppmuntras att frivilligt säkerställa sin HIV-status. Anställningsskydd och sekretess bör säkerställas och tillgång till behandling möjliggöras om det visar sig nödvändigt. Krav bör inte få ställas på arbetstagare och arbetssökande om att utlämna information om sin egen eller andras HIV-relaterade information. Tillgång till sådan information ska åtföljas av sekretessbestämmelser som är förenliga med ILO:s Code of Practice on the Protection of Workers' Personal Data, 1997.

Prevention, treatment, care and support

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). Föreskrifter om prevention, behandling, vård och stöd ska behandlas i rekommendationen på det sätt som föreslås under punkt f.

Training

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). Information och utbildningsinsatser ska föreskrivas i rekommendationen på de sätt som föreslås under punkten g.

Migrant workers and Children and young persons

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting) Migrerande arbetstagare ska skyddas på det sätt som föreskrivs under punkt h. Situationen för barn och unga personer ska behandlas på det sätt som föreslås under punkten i.

Public services

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting). Rollen för Arbetsmiljöverk och motsvarande för att möta HIV/AIDS ska ses över och om nödvändigt stärkas. Allmänna hälsosystem bör stärkas, där det är nödvändigt, för att säkerställa utökad tillgång till prevention, behandling, vård och stöd.

FOLLOW UP

10

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges Kommuner och Landsting) Rekommendationen ska föreskiva nationella uppföljningsmekanismer avseende tillämpningen av den nationella policyn. Den ska även föreskriva samarbete och samordning mellan ILO och andra mellanstatliga organisationer i syfte att främja och genomföra rekommendationen.

SPECIAL PROBLEMS

11-13

Regerings- och arbetstagarorganisationernas representanter (samt representanten för Sveriges kommuner och landsting) Inga problem förutses förutom att det kan bli svårt för fattiga länder i och små- och medelstora företag att tillämpa alla skyldigheterna.

I handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad ordförande och ledamöterna Hult, Middelman, Beckman, Nygren och Bengtsson samt ersättarna Kovar och Jonsson. Närvarande har varit ersättarna Svenson och Engblom, experterna Jacobsson och Petkovska, adjungerade Eng Sjölund samt undertecknad sekreterare.

Ledamoten Beckman och ersättaren Kovar har reserverat sig mot beslutet. Reservationen bifogas.

För ILO-kommittén,

Peter Strömberg

Petra Herzfeld Olsson